

Inrikes: 2003-09-15 [sida A13]

"Inspärrade människor ingen lösning". Experter tror inte att mordet på Anna Lindh påverkat psykiskt sjuka

JAN FALK & ANITA SJÖBLOM

En femåring i Arvika mördas med kniv, en 16-åring i Åmål knivhuggs i magen och en 40-åring i Sollentuna utsätts för en knivattack. De senaste dagarnas knivdåd väcker frågan om det kan finnas något samband med mordet på Anna Lindh.

Det brutala mordet på utrikesministern har väckt många frågor kring våldets orsaker och om det finns något samband med andra våldsamma händelser den senaste tiden. Det kan vara lätt att tro att attacken mot Anna Lindh "smittat" och fått andra våldsverkare att ta till kniven.

Likaså att mordet skulle ha skapat en ännu större oro bland dem som är psykiskt sjuka. Men så är inte fallet, berättar Rikard Flodin, överläkare vid jourverksamheten vid Stockholms norra psykiatriska klinik:

- Nej, effekten är bara marginell bland våra patienter. Mordet har inte lett till att vi fått mer att göra.

Niklas Långström, docent vid Centrum för våldsprevention vid Karolinska institutet, tror inte heller att det finns några självklara kopplingar till andra våldsbrott med kniv de senaste dagarna.

- Undantaget är väl händelsen i Arvika där mordet på Anna Lindh kan ha haft en utlösande effekt på en väldigt skör person.

- Annars är det en naturlig reaktion att man vill hitta ett mönster i det som sker och att dåden skulle ha samband med varandra. Men exempelvis knivvåld förekommer ju hela tiden, det är det vanligaste vapnet som finns i Sverige.

(En snabb koll i DN:s pressarkiv på ordet "knivskars" tycks ge stöd för detta; det ger över 90 artikelträffar bara i år och ett hundratal förra året.)

Niklas Långström konstaterar att många de senaste dagarna önskar hitta enkla lösningar.

- En handlar om Säpos roll, en annan kretsar kring nedbemanningen och den förändrade psykiatrin. Men de gamla mentalsjukhusen med alla inspärrade människor är ingen lösning.

- Det är viktigt att poängtera att de allra flesta som är psykiskt sjuka inte är farliga. Bara omkring sex procent av alla våldsbrott som leder till fällande dom i Sverige begås av personer som vårdats för psykosjukdomar. I internationella undersökningar är andelen ännu lägre. Om man ser till grövre våldsbrott som mord eller dråp så har uppemot 25 procent av de dömda vårdats för psykos. Uppgifterna baseras på registerundersökningar åren 1988-2000 som gjorts av bland annat docent Martin Grann, Centrum för våldsprevention.

De allra flesta våldsbrotten sker dock i hemmet, där de inblandade är anhöriga och "friska". Kriminologen Mikael Rying vid länskriminalen i Stockholm har studerat delar av våldsbrottsligheten, den som leder till dödlig utgång. En studie av domar mellan 1951 och 1991 visar att av de dömda personerna hade tre av fyra en psykiatrisk diagnos.

- Den återstående fjärdedelen genomgick aldrig rättspsykiatrisk undersökning. Jag tror att övervägande delen av dem också hade fått en diagnos om de genomgått undersökning. En senare rapport som jag gjort visar att fyra av fem män som dödade en kvinna som de hade en relation till var psykiskt sjuka eller hade en psykisk störning. Det grova våldet domineras av personer med psykisk sjukdom eller störning, säger han.

Flertalet mord sker inom familjen eller där offer och gärningsman känner varandra. I omkring 15 procent av morden är offer och mördare obekanta.

- I nära hälften av överfallsmorden på obekanta så har mördaren någon form av personlighetsstörning. De uppfattar verkligheten på ett sätt som gör att de inte avhåller sig från brott.

- Fram till mitten av 70-talet dömdes två av tre till rättspsykiatrisk vård, i dag bara en av fyra. Det är inte så att grova våldsbrottingar blivit friskare utan att fler döms till fängelse i stället för vård. Allt fler får livstidsstraff. Frågan är om det hjälper, säger Mikael Rying.

JAN FALK

jan.falk@dn.se 08-738 21 18

ANITA SJÖBLOM

anita.sjoblom@dn.se 08-738 10 45